

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Brevis Et Vtilis Commentariivs In Priorem Epistolam Pauli ad Corinthios, & in aliquot capita secundæ

Melanchthon, Philipp

Vitebergæ, 1561

VD16 M 2618

De Capite Septimo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36296

I. EPISTOLA AD

adulterium sequitur incestum stuprum filia, Deinde filiorum Tragici interitus. Sic ut plerunq; poenae in ea re grassantur, qua peccatur, & ut in libro Sapientiae dicitur, Per quae quis peccat, per eadem punitur. Id eo fit, ut sciamus poenas non accidere casu, sed uere esse certorum scelerum uindices. Item ut sciamus nos à Deo commonefieri de illis ipsis delictis, ut redeamus ad poenitentiam.

Quare autem maius delictum est proprii corporis abusus? Ad id respondeo, quia maiore cura nos ipsos regere debemus, quam alios, & magis à nobis depellere peccatum, quam ab alijs, sicut hoc ipsum facilius est. Et in uagis libidibus multorum conscientiae à Deo auelluntur. Dauid suam & adulterae conscientiam polluit. Ideo haec peccata nequaquam leuia ducenda sunt.

DE CAPITE

SEPTIMO.

IN Capite septimo doctrina ualde necessaria toti Ecclesiae traditur de Coniugio, quam ordinem recitabimus.

Occasio aurem harum responsionum in initio consideretur. Magna

Magna apud Ethnicos confusio fuit libidinum, & crebra fuerunt diuortia. Quare alij, ut sit in nouo studio acceptæ doctrinæ & conuersionis, prorsus distuebant coniugia, Alij prætextu Religionis diuortia faciebant. Respondet igitur Paulus, & aliquot necessarias regulas tradit, quas ordinè recitabo, Primum Definitione Coniugij constituta, sicut institutum est Genesis 2.

Coniugium est unius maris & unius foeminae, quæ legitimè iungi possunt, coniunctio indissolubilis instituta à Deo, propter generationem, & ad uitandas uagas libidines.

Hanc definitionem uerba huius Capituli confirmant, quod sit coniunctio indissolubilis, testantur hæc uerba: Præcipio non ego, sed Dominus, mulierem à uiro non discedere, & uiro, mulierem non dimittere. Quod hic finis etiam Deo placeat, ut ducatur uxor, si non prolis causa, tamen ad uitandas uagas libidines, id quoque hic expressè dicitur, & doctrina ac consolatio pijs necessaria est: Vitandæ scortationis causa, unusquisque uxorem suam habeat.

D 2 Sequun-

I. EPISTOLA AD

Sequuntur regulæ. Prima. Coniugium non solum non prohibendum est, sed etiam ijs, qui non sunt idonei ad continentiam, necessarium est. Sicut inquit Paulus: Melius est ducere uxorem quàm incendia pati. Hæc regula contra supersticiosos posita est, qui cum uagas libidines Ethnicorum uiderent, nouo studio castitatis etiam Coniugium fugiebant, & improbabant, quæ superstitio Ecclesiam tunc ualdè exercuit. Ideo & Paulus & Apostolorum discipuli grauissimas sententias opposuerunt, quæ & nunc legi pontificiæ, & doctrinæ Monachorum opponendæ sunt. Sic enim scripsit Ignatius: Virginitatis iugum nemini imposito. Periculosa est enim possessio & difficulter retinetur, quando coactis imperatur. Iunioribus concede coniugium, priusquam corrumpantur consuetudine prostitutarum. Verba hæc sunt: *πρῶθενία γινεσθε, ἵνα ἂν ἴσθητε ὅτι κατὰ ἀνάγκην ἡμεῖς ἐπιτρέψομεν ὑμῖν τὸν δευτέρου γάμου, ὅτι κατὰ ἀνάγκην ἡμεῖς ἐπιτρέψομεν ὑμῖν τὸν δευτέρου γάμου, ὅτι κατὰ ἀνάγκην ἡμεῖς ἐπιτρέψομεν ὑμῖν τὸν δευτέρου γάμου.*

Et hic Paulus unumquemque iubet suas uires, seu dona sua considerare, ac iudicare

care, an idoneus sit ad cœlibatum, aut non sit, Ideo inquit. *Vnusquisque proprium donum habet à Deo, alius sic alius aliter,* Hæc admonitio bis repetita significat Apostoli sollicitudinem, qui præuidit secuturam magnam perniciem animarum ex imprudentia eorum, qui se temerè oneraturi erant cœlibatu.

Deinde sequuntur Regulæ de ipso Coniugio, sed in Scholis prius de desponsatione dicitur, quæ personæ coniungi possint, & quando contractus ualeat.

Prohibitio de Personis extat Leuit: 18. Ea prohibitio diuina est, & obligat omnes gentes, tanquam ius Naturæ, quia Deus hanc reuerentiam cognati sanguinis in natura sanxit, ne fiant commixtiones cum proximis, & horribiliter punit incestas libidines, ut ibi de Cananæis dicitur, Et exempla pœnarum Oedipi, & Aegyptiorum regum iram Dei ostendunt.

Postea qui Gradus probabili ratione additi in Ecclesijs rectè institutis seruentur, considerandum est.

De Contractu & hoc seruauit ueritas, quod honestum, pium, & ad explicandas controuersias desponsationum ac-

I. EPISTOLA AD

commodatius est, ut desponsationes sine
perspicuo & expresso consensu parentum
factæ iudicentur irritæ. Quare in Instituta-
tionibus dicitur: Consensum parentum
habeant, quorum sunt in pote-
state. Nam hoc fieri debere & Civilis &
Naturalis ratio suadet, in tantum, ut ius
parentum præcedere debeat. Et Am-
brosius in historia Rebeckæ uult accedere
consensum parentum, idq; ait adeo hone-
stum & naturæ consentaneum esse, ut eti-
am Poëtæ idem docuerint, Et citat dictum
Euripidis, apud quem in Andromache,
cum Orestes petit coniugium Hermiones,
hæc respondet, Eam rem pertinere ad ar-
bitrium patris. Versus hi sunt.

Νυμφευμάτων μὲν ἡμῶν πατὴρ ἐμὸς,
μὲν γὰρ ἐξέτα, ἢ οὐκ ἐμὸν κρίναι τὰδε.

Cum hoc ueteri more congruunt uer-
ba Pauli in hoc capite: Qui elocat, re-
cte facit. Nam hæc uerba significant, con-
sensu parentum de coniugijs paciscen-
dum esse. Sic Lex Moyfi locuta est, Cum
duces filio uxorem.

Hanc uetustam consuetudinem nunc
quoque sequantur Ecclesiæ, omiſſa recenti
Lege, quæ inextricabiles Labyrinthos pe-
perit

perit in dñjudicandis arcanis, desponsationibus.

Sed tamen ubi duriores sunt parentes, pñ magistratus suam autoritatem interponant, Sicut etiam uetustæ leges præcipiunt.

Discrimen etiam est inter sponsalia de futuro, et de præsentí, quod sumatur ex aliorum longioribus scriptis. A sponsalibus de futuro, recedi potest, nisi accesserit concubitus. Sed sponsalia de præsentí, sunt iam re ipsa matrimonium seu coniugium, quia consensus facit coniugium, Nec de hoc discrimine subtilius disputabo. Non enim hæc recenseo, ut plus rixarum feramus, sed ut rudiores teneant præcipuas regulas huius Contractus.

De conditione honesta et possibili adiecta, etiam hæc regula teneatur, ut cum dicitur: Ducam te, si dabis mihi centum. Talis conditio impedit coniugium, si non impleatur. Sed tales conditiones concubitu abolentur. Omitto autem disputationes de conditionibus inhonestis & impossibilibus, quia in communi uita exempla rariora sunt.

D 4 Hæc-

I. EPISTOLA AD

Hactenus de Contractu præcipuas disputationes recitavi. Nunc addantur regulæ de officijs coniugalibus, & de accidentibus in Coniugio. Paulus in Textu mentionem facit officij coniugalis, quod honesta appellatione ornat, nominans debitam benevolentiam. Hinc regula sumatur. Officium coniugale opus iustum esse, & superstitiosas opiniones damandas, quæ falso fingunt id opus displicere Deo, cum sit conditum, & certo ordine institutum à Deo.

Ex his uerbis: **Vir non habet potestatem sui corporis**, aliqui etiam ratiocinantur improbari $\omega\lambda\upsilon\gamma\alpha\mu\acute{\iota}\alpha\rho$, de qua supra breuiter dixi: Primum institutam esse societatem unius maris & unius foeminae. Ab hoc ordine postea infirmior natura discessit, quod quatenus permiserit Deus, Lex ostendit, Sed Euangelium nos de prima institutione commonefacit.

Secunda Regula prohibet uulgaria diuortia, quæ ut nunc apud Turcas, ita tunc apud Iudæos, & Ethnicos sine discrimine præsumunt, ut libuit, fiebant.

Hanc licentiam restringunt Christus
Matth: 19,

Matth: 19, & hoc loco Paulus, & uolunt
 Coniugium esse perpetuam & indissolu-
 bilem coniunctionem. Ideo inquit: **Non**
 ego, sed Dominus præcipit, ne uxor
 à marito separetur, & ne maritus
 uxorem deserat. Hanc regulam in Ec-
 clesia uult Deus seruari. Sed accidunt ibi
 quoq; diuortia non uoluntate piorum, sed
 alterius coniugis delicto. Et tantum duo
 casus expressi sunt, Alter à Christo, alter à
 Paulo,

Persona quæ admittit adulterium, rum-
 pit foedus coniugij. In eo casu etsi recon-
 ciliatio tentanda est, tamen cogi innocens
 Persona non potest, ut pollutam recipiat.

Cum igitur petit innocens pronuciari
 de diuortio, iudex damnat nocentem,
 quæ rupit foedus coniugij, & pronunciat
 innocentem personam liberam esse, quæ
 cum sit prorsus liberata à nocente, potest
 aliud coniugium contrahere.

Tale diuortium non fit cupiditate
 aliqua innocentis, sed alterius delicto, quæ
 iam uinculum coniugij dissoluit. Facile
 igitur intelligi potest, hoc diuortium Iu-
 daicis aut Romanis dissimile esse. Cato

D s cedit

I. EPISTOLA AD

cedit uolens Marciam Hortensio. Agrippa uolens dimittit Marcellam, ducturus Iuliam Augusti filiam. Tiberius Nero uolens cedit Liuiam Augusto.

Alter casus à Paulo expressus est, cum coniugem sine crimine uiuentem, Alter coniugum re uera deserit, ita ut uoluntas deserentis ex causis fugæ & tempore & errationibus, & alijs circumstantijs iudicari possit. ut Vlysses non est desertor. Theseus relinquens Ariadnen, est desertor. Demophoon desertor est Phyllidis mulieris Thraciæ, quæ fuerat coniunx.

In hoc casu etiam Apostolus dicit, personam innocentem desertam, liberatam esse. Eodem igitur modo ut supra inquiritur deserens, quantum fieri potest, & reconciliatio tentatur, quæ si non procedit, iudex pronunciat desertam esse liberam. Ac manifestum est & in hoc casu desertam non dissoluere coniugium sua uoluntate, sed foedus antea ruptum est perfidia desertoris.

De his duobus casibus apertè loquitur textus Matth: 19. & in hoc capite.

Quamquam autem Canones recentes fatentur, diuortia concedi in his casibus, tamen deinde personæ innocenti prohibent

bent coniugium. De hac quæstione diffi-
 miles sunt etiam ueterum sententiæ. Sed
 exempla sunt apud Iustinum & Hierony-
 mum, quæ ostendunt, primam Ecclesiam
 concessisse coniugium innocenti personæ.
 Idcirco sentio iustum & pium esse, & consen-
 taneum dictis Christi & Pauli. Cum enim
 fiat diuortium, necesse est intelligi diuor-
 tium, quod re ipsa, non inani appellatio-
 ne sit diuortium, hoc est, in quo uerè per-
 sona innocens libera sit, & possit aliud
 coniugium contrahere, sicut ipsa Lex Mo-
 ysi intelligit uocabulum diuortij. Cum
 igitur Christus in casu, de quo dictum est,
 concedat diuortium, necesse est tale uerum
 & non commentitium diuortium intelli-
 gi. Et sic iudicasse antiquitatem ex Iu-
 stino apparet, qui, ut recitat Eusebius, nar-
 rat mulierem honestam & piam cum ma-
 rito adultero & obscæno diuortium fecis-
 se, ut tunc fiebat. Et Hieronymus Fabio-
 lam excusat, quod diuortio facto cum
 primo marito adultero, nupserit secundo,
 ubi de priore marito dicit: Tanta prior
 maritus uitia habuerat, ut ne scors-
 tum quidem & uile mancipium ea
 sustinere potuisset.

Et si

I. EPISTOLA AD

Etsi igitur Superstitione quadam recentes Canones duriores sunt, tamen Ecclesiæ emendatæ rectè concedunt coniugium personæ innocenti. Persona nocens iudici politico relinquitur, qui eam punire, aut tollere debebat.

Dictum est de duobus casibus, quorum exempla cum sint crebra, prodest scire, quid iudicandum sit.

Nunc dicamus de Quæstione, quam & Paulo propositam esse hic uidemus, & postea sæpissimè agitatam esse in Ecclesia, ostendunt Canones. Quærebat enim: an liceat marito pio retinere coniugem impiam, seu Idola colentem, & contra: an liceat mulieri piæ manere in coniugio uiri impij, seu Idola colentis,

Non fuit leuis quæstio. Nam & Lex Moyli prohibet habere coniugem manentem in professione impia, Et manifestum est ex dissensione de cultu Dei oriri atrocissimas discordias, quia cum de re magna sit dissensio, maius est incendium animorum in colloquijs, & maior dolor, Et multa contumeliosè dicta pñ audiunt, propter quæ maiore dolore afficiuntur, quam

quàm si mors oppetenda esset. Non possunt igitur non alienari uoluntates.

Erant etiam usitata familiarum sacra, ad quæ cognati omnes conueniebant. Et hi congressus uincula erant mutuæ beneuolentiæ, & disciplinæ iuniorum. Huc si Paterfamilias ueniebat sine coniuge & liberis, aut Materfamilias sine marito, aut liberorum aliqua distractio erat: Iam congressus erat insuauior. Denique in quotidiana consuetudine plurimæ offensiones oriuntur ex tanta dissensione de Deo. Præcipue uero institutio liberorum dissimilis, parit discordias, ut exempla uidemus hæc ætate quotidiana.

Non dubium est igitur magnam de hac quæstione dubitationem inter prudentes fuisse, ut postea etiam Canones non eodem modo decreuerunt.

Sed Paulus sapientia singulari iudicat, non esse diuellenda hæc coniugia, quia iusticia Euangelij est iusticia cordis, & æterna, non impediens leges uitæ Politicæ, Ideo intera uult alia fœdera ciuilia seruari. Sicut igitur potest Ecclesia esse sub atheis regibus, Sic potest pia Coniunx manere in familia coniugis impij. Deinde
cur

IN EPISTOLA AD

cur talia coniugia diuellerentur, cum semper inter hos, qui dicuntur membra Ecclesiæ, aliqui sint coniuges impij: Nabal erat impius, Abigail pia. Et magis ad publicam pacem conducit, non distrahere coniuges. Semper autem gubernatorum consilia sint συμβιβασικά, & quantum fieri potest, ea magis sequantur, quæ coniungunt uoluntates ciuium, sicut & Platonicum illud, si dextrè intelligatur, monet, ὅτι δὲ ἐν κοίτῃ τῶ πολίτη.

Postremò scandali etiam ratio habenda fuit. Si Euāgelium diuulsisset coniugium, quantò magis ab eo omnes moderati homines abhorruissent?

Respondet igitur Paulus, coniugia propter dissimiles sententias de Deo, non diuellenda esse, si modo persona impiã non abiiciat alteram, & consolationem addit seu rationem: Sanctificatur uir infidelis, per mulierem fidelem, de quo dicto uariæ interpretationes conficte sunt. Sed uera & natia hæc est: Sicut aliàs inquit, cibum sanctificari, pro eo quod est usum sanctum, hoc est, à Deo concessum esse credentibus: ita hic loquitur, Usus coniugis sanctum, & à Deo concessum esse, Cum

se. Cum pius tenet doctrinam Euangelij,
& statuit se fide iustum esse propter Medi-
atorem, & Ecclesiam esse sparsam in hanc
confusionem generis humani inter malos,
& tamen politicam societatem retinen-
dam esse, ut colligi Ecclesia possit, & In-
uocationem & dilectionem in politicis
officijs exercendam esse: rectè & piè con-
iuge Ethnica utitur, et consuetudo illa Deo
placet. Sicut Esther piè utebatur coniu-
gio Assueri. Et Monica Augustini mater
piè utebatur coniugio mariti Ethnici, Et
soror Constantini coniugio Licinij. Et
congruit hæc sententia cū illo Pauli dicto:
Omnia munda mundis.

Posterior ætas diuulsit Coniugia dis-
sentientium de Deo, ac addit Augustinus
Sophisma: Licet adulteram dimittere,
Licet igitur colentem Idola dimittere,
cum Idolorum cultus etiam uocetur adul-
terium. Verum has recentiorum disputa-
tiones, quæ extant in titulo de diuortijs, &
apud Gratianum in causa 28, omittamus,
& potius Pauli doctrinam sequamur, quæ
consolationem proponit omni tempore
pijs salutarem. Semper enim multa sunt
coniugia, in quibus de Deo & de inuoca-
tione dissensiones sunt.

Extat

I. EPISTOLA AD

Extat autem Lex Theodosij in Codice
 quæ fieri diuortia cōcedit, non tantum pro-
 pter adulteria & desertionem, sed etiã pro-
 pter sæuitiam & insidias uitæ fructas. De
 his causis quæri potest, & Canones de ui-
 tæ periculis aliquid statuerunt. Et si au-
 tem nolo magis laxari uinculum coniu-
 gij, tamen cum lex diuina diuortium pro-
 pter impios & indomitos concesserit, sa-
 piens magistratus dicens ius impijs & in-
 domitis, posset conscientiæ & uitæ pijs ho-
 minis ex ea lege consulere. Apparet enim
 illam Theodosij legem graui consilio la-
 tam esse. Cum enim antea fierent diuortia
 sine grauibus causis, ut cuilibet libebat
 more Turcico, & fierent re non iudicata,
 Theodosius hac lege illam Ethnicam li-
 centiam astringere uoluit, & causas nomi-
 natim recenset, propter quas solas concedi
 uult diuortium, & uetat ea fieri re non iu-
 dicata. Quod autem plures causæ nomi-
 nantur quàm duæ, eius consilij aliqua
 ratio fuit non uituperanda. Sed hæc iudi-
 cio sapientum Magistratum & Pastorum
 commendanda sunt, qui etiam quærant, ex
 quo fonte consulendum sit illi, qui propter
 Leporam carere consuetudine coniugis co-
 gitur.

Hæc

Hæc de præcipuis quæstionibus
coniugiorum inserui huic præfationi, ut
usus Paulini textus magis conspiciatur,
Nunc ad textum redeo.

*Alioqui filij uestri essent
immundi.*

ἐπει ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτα
ὄσι, ὑμῶν δὲ ἅγια ὄσιμ.

Interpretatio Septuaginta sic loquitur,
ἀκάθαρτα uocat immūda, id est, prohibi-
ta, ut dicimus, suillam carnem Lege Moyfi
immundam esse, hoc est, prohibitam, aut
puerperam immundam esse, hoc est, cuius
contrectatio prohibita est.

Connexio autem argumenti hæc est:
Si non placeret consuetudo coniugalis, fi-
lij uestri essent Spurij, & eatenus immun-
di, ἀκάθαρτοι. At filij uestri non sunt Spu-
rij. Ergo consuetudo coniugalis Deo pla-
cer.

Quomodo autem Spurij peculiari
modo fuerint immundi, ostendit Lex
Deut 23. Non ingredietur ויאמר
in Ecclesiam Domini usq; ad deci-
mam generationem, id est, ad nullam
functionem in Ecclesia admittatur.

E Sit igi-

I. EPISTOLA AD

Sit igitur hæc simplicissima sententia: Nati non sunt Spurij, & non arcendi, ut Lex Moyſi arcebat. Igitur & conſuetudo coniugalis placet Deo.

Quod uerò ex hoc loco Anabaptiſte ratiocinantur, nihil eſſe peccatum Originis, & ex Sanctis naſci ſanctos, id eſt, factum non reum, & ſine labe Originis: Hæc non poſſunt ex hoc textu effici, & refutatur in alijs locis perſpicuè. Iohan: 1. Et Iohan: 3. clarè dicitur, neminem eſſe hæredem uitæ æternæ, niſi renatum ex Spiritu ſancto. Hæc teſtimonia opponenda ſunt Anabaptiſtis.

Cur igitur Paulus hic uocat infantes ſanctos? Simpliciffima eſt enarratio, de immundicia, de qua Lex Moyſi dicit, Non ſunt Spurij, arcendi ab Eccleſia.

Deinde ſi quis contendat, plus dici, intelligatur dictum de his, qui inſerti ſunt Eccleſiæ Dei, uel per Baptiſmum, uel per Inuocationē filij Dei ſuper eos, quia utrumque certum eſt, Apoſtolos inchoaſſe Baptiſmum infantum, & mulieres credentes non amplius uſas eſſe Ethnica inuocatione, & luſtratione infantum, ut ſemper inter gentes etiam ritus aliqui manſerunt, quibus recens editi foetus Deo commenda-

dati sunt, ut $\chi\upsilon\theta\lambda\iota\alpha$ indicant, quæ omnes celebrabant.

Non dubium est igitur puerperas, quæ ueram Inuocationem norant, etiam uero Deo commendasse sobolem, imò aliqui nati baptizabantur, aliqui ad Ecclesiam adferebantur propter communem precatorem. Tales sunt inserti Ecclesiæ, & in eis fuit efficax Spiritus sanctus. Ideo ad eos pertinet dictum: Taliū est regnum cælorum.

Affirmat igitur Paulus, & Consuetudinem piæ coniugis cum Ethnico marito, & liberorum procreationem Deo placere, quia propter fidem alterius coniugis concubitus sit mundities, & procreati mundi, imò nati etiam fiant sancti inuocatione piæ matris aut piæ patris. Cogitemus magnum ardorem fidei in illa prima Ecclesia fuisse, & pios uehementer abhorruisse ab Idolis. Ideo ualdè consentaneum est, Ethnicos ritus, quibus infantes lustrabantur, statim abiectos esse:

$\eta\ \pi\epsilon\gamma\iota\tau\omicron\mu\eta\ \delta\upsilon\delta\epsilon\rho\ \delta\epsilon\iota$.

Circumcisio nihil est.

IN hac parte capituli discernit moralia & Ceremonias, & Gradus uitæ politicæ, si-

I. EPISTOLA AD

cut sepe aliàs repetitum est hoc discrimen, ut ad Galatas 5. in Christo Iesu nec Circumcisio aliquid ualet, nec præputium, sed fides, quæ per dilectionem est efficax.

Bona opera moralia, eodem modo necessaria sunt in omnibus. Hæc uocantur hoc loco mādata. Et meminerit Lector hoc dictum ad refutandos Antinomos, qui fingunt, in Ecclesia nulla esse mandata, nullam legem. Ideo autem moralia necessaria sunt, quia sunt iusticia cordis, congruens cum mente diuina, cuius imago esse nostra Mens & Voluntas renata debet, iuxta illud: **Dabo Legem meam in corda eorum.**

At Ceremoniæ Leuiticæ nihil ad nos pertinent, quæ ad tempus in politia Moisaica institutæ fuerunt.

Deinde gradus uitæ politicæ, Dominus, Seruus, Diues, Pauper, & similes, sunt & δίαφορα, & possunt in bonis & malis esse. Verum hoc seruetur, ut suæ quisque uocationi obtemperet. Item ne abutantur his gradibus. Plorans, non succumbat dolori, deficiens a Deo. Lætus non effertur, ut oblitus Dei indulgeat cupiditatibus, ut fit in rebus secundis, ut dicitur:

Luxu

Luxuriant animi rebus plerunq; secundis.

Tandem igitur addit: Præterit figura huius mundi, id est, gestus mundani, uarij gradus uitæ, dominia, seruitutes, contractus.

Obserua etiam hic approbari contractus, & rerum dominia, cum approbat emptionem. De his omnibus facile est iudicium hjs, qui norunt iusticiam, de qua concionatur Euangelium, esse nouam & perpetuam lucem, iusticiam, & uitam in cordibus. Interea tamen in hac consuetudine ciuili utendum esse politicis ordinationibus eorum locorum, ubi uiuimus, si tamen congruant cum Lege naturæ.

CAPVT OCTAVVM.

πρὶ δε τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν.

Initio mos consideretur, quem acceptum à patribus Ethnici, postea etiam amissa uera doctrina retinuerunt.

Cum in diebus Festis sacrificium fiebat, pars uictimæ incendebatur, pars erat propria sacerdotum, pars communis patrifamilias & cæteris, qui uictimas dedebant. Et erant multa peculiaría certarum

E 3 fami-